

Принц і злидар (скорочено)

Марк Твен

Марк Твен

Принц і злидар

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

НАРОДЖЕННЯ ПРИНЦА І ЗЛИДАРЯ

Це було в першій половині 16 століття. Одного осіннього дня в стародавньому Лондоні в убогій сім'ї Кенті народився хлопчик Том, якому ніхто не зрадів. Того ж самого дня в королівській сім'ї Тюдорів теж народився хлопчик, дорогий і бажаний. Народ Англії не тямив себе з радощів, і кілька днів всі гуляли і святкували народження Едуарда Тюдора, принца Уельського.

ДИТИНСТВО ТОМА

Минуло кілька років. Батько Тома жив за Тельбуховим провулком у смердючому закутку, що звався Смітний двір. У невеличкому старому будинку жило багато бідноти, а сім'я Кенті жила в одній кімнаті на третьому поверсі. Батько з матір'ю мали в кутку щось ніби ліжко, а Том, його баба й сестри-близнята Бет і Нен спали на підлозі. Сестри були добрі, але неохайні, одягнені в якесь дрантя, темні й неграмотні. Така сама була і їхня мати. Але батько й баба були справжні дияволи. Вони напивалися при кожній нагоді й билися. Джон Кенті був злодій, а мати його – жебрачка. Вони й дітей привчили просити милостиню, але зробити з них злодіїв їм не вдалося. Серед злиденних мешканців того будинку жив старий пастор, який навчив Тома читати й писати та трохи розбирати латинську мову.

Жилося Томові кепсько, та він гадав, що так воно й повинно бути. Він цілими годинами просиджував у старого пастора і слухав чудесні казки, легенди й розповіді про пишних королів та принців. Хлопчик мріяв побачити справжнього принца і так багато читав та мріяв про життя принців, що, кінець кінцем, сам несвідомо почав удавати з себе принца на потіху й глум своїм товаришам. А взагалі, він був розумний і вчений.

Одного січневого дня Том понуро блукав по вулицях, просячи милостині. Босий, голодний, блукав він уже кілька годин. Надвечір прийшов додому такий мокрий, стомлений і голодний, що батько й баба не дуже сильно побили його й послали спати. Вночі йому снилося, що він принц. Вранці злидні, серед яких він жив, здалися йому після того сну такими гидкими, що Том залився слізьми.

ЗУСТРІЧ ТОМА З ПРИНЦОМ

Голодний Том пішов у місто і зайшов аж до Вестмінстерського палацу з надією

побачити справжнього, живого принца. Біля брами стояли вартові, а ціла юрба селян і городян чекала нагоди побачити хоч краєчком ока когось із королівської сім'ї.

Бідний маленький Том у жалюгідному лахмітті пробрався вперед і боязко рушив повз вартових. Раптом, глянувши крізь позолочені ґрати, він побачив малого принца зі слугами. Забувши все на світі, він жадібно припав обличчям до ґрат. У ту ж хвилину один з солдатів грубо схопив його і відкинув у юрбу сільських роззяв та лондонських гуляк. Юрба глузливо зареготала, але юний принц помітив це і насварив солдата, наказавши відчинити браму та впустити хлопчика.

Едуард Тюдор повів Тома у свій кабінет, нагодував і розпитав про родину. Спершу Том розповів про своє тяжке життя, а потім про ляльковий театр, про вистави, де артисти кричать і б'ються, про бої хлопців на палицях, про ігри в піску і грязі. Почувши, як веселяться прості діти, Едуард сказав, що все віддав би за такі ігри. У принца з'явилася ідея помінятися з Томом місцями.

Через кілька хвилин принц Уельський натягав на себе Томове рам'я, а Том – пишні королівські шати. Обидва стали поруч перед великим дзеркалом і побачили, що волоссям, очима, голосом і манерами дуже схожі. Принц помітив у Тома синець на руці і пішов сварити солдата, який вдарив хлопця біля брами. Та як тільки принц, перевдягнений на жебрака, вибіг за ворота, солдат ударив його по вуху. Юрба зареготала. Принц підвівся з землі й обурено кинувся на солдата, говорячи, що він – принц Уельський. Солдат наказав забиратися геть. Юрба з гиканням і свистом оточила маленького принца і погнала його по дорозі.

ЛИХІ ПРИГОДИ ПРИНЦА ПОЧИНАЮТЬСЯ

Кілька годин невгамовні переслідувачі гналися за принцом. Коли йому дали спокій, він віднайшов старовинну церкву францісканців, яку король, його батько, забрав у монахів і зробив там притулок для сиріт. Принц Едуард звернувся до сиріт, що саме гралися на подвір'ї, і попросив покликати наставника. Хлопець назвав себе принцом Едуардом, та хлопці сироти почали глузувати з нього, бити, а потім цькувати собак. Принц втік.

Починалася ніч, а принц був голодний і дуже змерз. Раптом його схопив за комір якийсь здоровенний п'яний чоловік. Едуард відразу здогадався, що це батько Тома. Чоловік не вірив словам хлопчика, що він принц. Батько подумав, що його син просто з'їхав з глузду. Принц пручався й виривався, але негідник потяг його за собою додому.

ТОМ – ПРИНЦ

Том Кенті довго крутився перед дзеркалом. Він витяг із піхов чудову шпагу, і, вклонившись, поцілував лезо й притулив його до грудей. Недавно він бачив, як якийсь благородний рицар так привітав коменданта Тауера, здаючи йому для ув'язнення знатних лордів Норфолька й Серрі.

Через пів години Тому раптом спало на думку, що принц щось довго не вертається. Хлопець впав у розпач. Тут до нього зайшла леді Джен Грей – гарненька, багато вбрана дівчинка. Том сказав їй, що він не лорд, а Том Кенті з Смітного двору. Дівчина втекла, і по палацу рознеслася страшна вість, що принц збожеволів. Тома повели до батька-

короля.

Король лежав хворий. Зрозумівши, що перед ним сам Генріх VIII, Том впав на коліна і став просити помилувати його. Король нічого не розумів, він вдивлявся у лице сина, немов шукаючи там проблиску розуму, потім пригорнув й ніжно погладив його голову. Том усе говорив, що хоче повернутися в свою убогу хатину. А король надіявся, що розум сина ще не зовсім втрачено. Він запитав Тома дещо латинською мовою, і хлопець зумів відповісти. А от по-французьки він не розумів нічого. Тоді король подумав, що син збожеволів від тяжкої науки, тому наказав не перевтомлювати принца наукою. Також він наказав усім придворним не згадувати і не говорити про хворобу принца під загрозою шибениці. Завтра ж король планував привселюдно покласти на сина ознаки його сану. Один з вельмож, лорд Гертфорд, сказав, що це неможливо, бо спадковий великий маршал Англії у Тауері, тобто в'язень. Король наказав знайти в державі маршала, не запламованого зрадою, а Норфолька вбити. Тут Том сказав, що його гнітить думка, що хтось має померти через нього. Тепер хлопцеві ввижалася відтята голова герцога Норфолькського з очима, повними німого докору.

ТОМ СКОРЯЄТЬСЯ ВЕЛІННЮ КОРОЛЯ

Граф Гертфорд взявся підказувати "божевільному" принцу, що той має робити в тому чи іншому випадку. Лорд Сент-Джон теж повинен був підказувати принцу, а всі мали таїти хворобу.

Лорд Гертфорд запропонував Томові відпочити перед бенкетом у місті. Хлопець був дуже здивований, коли його роззули і роздягнули слуги. Йому навіть воду подавали, щоб напиться. "Дивно, як вони ще не беруться дихати за мене!" – пробурмотів Том.

Коли Том відпочивав, лорд Сент-Джон спитав лорда Гертфорда, що він думає про хворобу принца. Лорд Гертфорд (а він був братом мами Едуарда) сказав, що король незабаром помре, а божевільний хлопчик зійде на престол. То ж хай бог захистить Англію, бо їй незабаром потрібна буде поміч. Лорд Сент-Джон спитав Гертфорда, чи не здається йому дивним, що божевілля так змінило поставу й манери хлопця. Також Сент-Джону не давали спокою слова хлопця, що він не принц. Гертфорд відповів, що всі ці підозріння безглузді, бо принца визнає сам король.

ПЕРШИЙ КОРОЛІВСЬКИЙ ОБІД ПРИНЦА

Тома пишно одягли до обіду, урочисто провели у простору багату світлицю, де стояв стіл, накритий на одну особу. У світлиці було повно почесних слуг. Капелан проказав молитву, і Том хотів був уже взятися до їжі, бо його давно мучив голод, але його спинив граф Берклі, який почав підв'язувати йому серветку. Почесний обов'язок підв'язувати серветку принцові Уельському переходив з покоління в покоління в роду цього вельможі. Біля принца стояли перший камердинер, перший придворний виночерпій, лорд головний кухмістер. Крім них, у Тома було триста вісімдесят чотири слуги. Звичайно, Том не знав про їхнє існування.

Том їв руками, та всі вдавали, що не помічають цього, адже був наказ не звертати увагу на хворобу принца. Упоравшись з десертом, Том напхав собі кишені горіхами. Коли обід скінчився, Томові піднесли широку золоту чашу з ароматною рожевою

водою, щоб він виполоскав собі рот і обмив руки. Хлопець подумав, що воду треба пити, та йому не смакувало. Така поведінка принца викликала у всіх лише глибокий жаль. А Том вийшов з-за столу навіть не дочекавшись, щоб капелан прочитав молитву після обіду. Наш маленький друг попросив, щоб його провели до кабінету й залишили на самоті. Згодом він побачив книгу "Етикет при англійському дворі" й ретельно взявся до науки.

ПИТАННЯ ПРО ПЕЧАТКУ

Генріх VIII прокинувся, бо відчував, що скоро помре. Та спершу він хотів скарати на смерть герцога Норфолькського. Король покликав лорд-канцлера і сказав, що сам піде в парламент і власноручно скріпить печаткою присуд. Та фізично він не міг цього зробити, бо сили покидали його. Тому король наказав, щоб завдання взяли на себе інші і до вечора принесли голову зрадника. Канцлер попросив дати йому печатку, щоб прискорити цю справу, а лорд Гертфорд нагадав королю, що печатка у принца. Та Том, звичайно, не міг знати, де печатка. Трохи згодом король вирішив, що канцлер може обійтися й малою печаткою, яку він звичайно брав з собою в чужі краї. На ранок була призначена страта першого пера Англії, безталанного герцога Норфолькського.

СВЯТО НА РІЧЦІ

Увечері почалися святкові урочистості. До широких сходів палацу підпливала річкою ціла флотилія королівських човнів. Кожен човен тягло буксирне судно, де, крім гребців, їхали музиканти і воїни в блискучих шоломах та панцирах. Із головної брами палацу вирушили алебардники. Вони вишикувались праворуч і ліворуч двома довгими рядами, в проході слуги принца розстелили пухнастий строкатий килим. За ґратами палацу заgrimіли фанфари. Музиканти на воді теж заграли веселий марш. З головного входу почали виходити усі поважні вельможі, а згодом на терасі з'явився дядько принца, майбутній великий герцог Соммерсетський. Раптом пролунав вигук: "Дорогу великому й могутньому лорду Едуардові, принцу Уельському!", і Том Кенті, герой цього бучного свята, з'явився перед народом. На ньому було розкішне вбрання, а на шиї висіло кілька орденів.

ПРИНЦ У ТЕНЕТАХ

У цей час Джон Кенті – батько Тома, замахнувся на дорозі палюгою на Едуарда. На захист хлопцеві підскочив якийсь невідомий оборонець й прийняв удар на себе. Джон Кенті вдарив смільчака по голові. Той поточився і з стогоном упав під ноги юрбі.

Кенті привів хлопця додому. Едуард побачив дві розпатлані дівчини й немолоду жінку. Також там була суха баба – відьма з розкуйовдженим сивим волоссям. Джон Кенті сказав, що Том затіяв якусь гру, а хлопець став запевняти всіх, що він принц. Відьма так і прикипіла на місці, а батько звеселився й зайшовся реготом. Але матері й сестрам Тома Кенті було зовсім не до сміху. Вражені несподіваним лихом, вони кинулись до хлопця. Мати Тома заглянула хлопцеві в обличчя і заплакала. Вона жаліла його, а Едуард сказав їй, що її справжній син здоровий, не втратив розуму і зараз у палаці. Нен і Бет просили батька відпустити хлопця, щоб той виспався і прийшов до розуму. Та спершу батько спитав хлопця, що він сьогодні назбирав. Едуард знову

сказав, що він син короля. Тоді Джон Кенті став бити хлопця. Мати кинулася на захист і, захищаючи хлопця всім тілом, прийняла на себе рясний град ударів. Перелякані дівчата забилися в куток, а їхня жахлива баба рушила на допомогу синові. Принц вирвався з обіймів місіс Кенті і сказав, що не допустить, щоб її били за нього ці звірюки. Від тих слів звірюки взялися катувати хлопця. Коли на Едуардові вже не лишилося й живого місця, були побиті дівчата і місіс Кенті.

Коли усі лягли спати, місіс Кенті ніяк не могла заснути. Поступово в душу їй закралося чудне підозріння. Тонким материнським інстинктом вона відчувала, що цей хлопчик насправді не її син. Потім жінка згадала, що коли Том був маленьким, йому обпало порохом обличчя, і з тої пори, злякавшись чогось спросоння, він неодмінно затуляв рукою очі. Жінка вирішила перевірити: вона запалила свічку і підійшла до хлопця. Потім враз піднесла огонь йому до обличчя й постукала об підлогу. Хлопець широко розплющив очі і сполохано озирнувся навколо, але рукою навіть і не ворухнувся. Ще два рази вона повторила це, але він ні разу не зробив знайомого їй руху.

Зранку сонний хлопець кликав сера Вільяма Герберта, та поруч була тільки Нен. Він зрозумів, що йому снівське сон. Раптом з вулиці долинув страшенний галас, а ще через хвилину хтось загрюкотів у двері. Джон Кенті враз перестав хропти й гукнув, хто там. Хтось крикнув йому, щоб втікав, бо вчора він палюгою вбив того чоловіка, який виявився отцем Ендрю.

Через кілька хвилин сім'я Кенті вискочила на вулицю й кинулася бігти. Джон Кенті, міцно схопивши принца за руку, тягнув його по темному провулку й стиха наставляв тримати язик за зубами. Кенті сказав сім'ї, що коли розминуться, то кожен хай біжить до Лондонського мосту і дожидає інших коло останньої крамниці. А звідти втечуть до Саутверка.

Втікачі опинилися серед величезної юрби, що з піснями й танцями товпилася на березі Темзи. Родину Кенті вмить поглинуло бурхливе море люду і понесло в різні боки. Пробираючись крізь натовп, Кенті наштотхнувся на човняра, який запропонував йому випити за здоров'я принца. Цього тільки й чекав Едуард: коли Кенті брав чарку, хлопець гулькнув у хащу людських ніг і зник.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

У РАТУШІ

Королівське судно в супроводі блискучої флотилії велично посувалося по Темзі. Том Кенті упивався нечуваними досі звуками й величним, надзвичайним для його очей видовищем. Флотилія спинилася в центрі старовинного Лондона. Том вийшов на берег і рушив найближчим шляхом до ратуші. Лорд-мер і отці міста урочисто привітали Тома і повели у велику залу на королівське місце під розкішним балдахіном. Усі вельможі посідали за решту столів, і почався бенкет.

Опівночі, коли бенкет був у повному розпалі, почалася пишна вистава, а потім танці. Лорди й леді теж пішли в танець. Поки Том захоплювався танцями й милувався

блискучим калейдоскопом нарядних постатей, справжній принц Уельський вимагав, щоб його впустили у ворота ратуші. Юрба почала дражнити хлопця, який називав себе принцом. Принц заплакав, але гордо стояв на своєму. Раптом якийсь чоловік на ім'я Майлз Гендон підтримав хлопця. Незнайомець був високий на зріст, гарно збудований і мускулястий. Весь його войовничий вигляд свідчив, що це бувалий забіяка. Натовп почав насміхатися: "Диви! Ще один ряджений принц!"

Хтось учепився принцові за плечі, але Майлз вихопив свою шпагу і збив напасника на землю. Юрба кинулась на воїна, а він, притулившись до стіни, шалено вимахував своєю довжелезною зброєю, його жертви так і падали направо й наліво. Здавалося, він от-от загине, як раптом засурмила сурма, а в натовп вривався загін вершників. Усі щодуху кинулися врозтіч, а відважний незнайомець схопив принца на руки і за хвилину опинився у захистку, далеко від юрби.

Звуки сурми повідомляли, що є важлива звістка з палацу: король помер. Усі стали перед Томом на коліна, оголошуючи королем його. Бідолашний хлопець розгублено дивився на заляклу перед ним юрбу, потім побачив принцес, що стояли коло нього на колінах, глянув на лорда Гертфорда. І раптом в очах його блиснула якась думка. Він спитав Гертфорда, чи може тепер віддати наказ. Коли йому повідомили, що може робити все, що хоче, Том сказав, що герцогу Норфолькському дарується життя. Весь зал дізнався про це і закричав: "Кінець кривавій владі! Хай живе Едуард, король Англії!"

ПРИНЦ І ЙОГО ВИЗВОЛИТЕЛЬ

Едуард теж почув, що помер король, і серце маленького заблудлого хлопчика болісно стислося. Жорстокий тиран, що наводив жах на всю країну, до нього завжди був ніжний і ласкавий.

Гендон жив у невеличкому заїзді на мосту. Коли він з маленьким приятелем підійшов до дверей своєї кімнатки, раптом з'явився Джон Кенті, щоб забрати сина. Кенті обіцяв, що потрощить малому кістки за втечу. Та Майлз Гендон заступив йому дорогу. Джон сказав, що хлопець – його син, але Едуард заперечив це. Тоді Майлз витяг шпагу, щоб прогнати Джона. Кенті мусив піти геть.

У маленькій вбогій комірчині Майлза маленький король ледве доплівся до ліжка і впав без сил, знемагаючи від голоду і втоми. Він заснув, і Гендон вкрив його своїм камзолом, хоч теж змерз. Майлз вважав, що хлопець справді чудово грає свою роль короля, бо збожеволів від батьківської жорстокості. Чоловік вирішив, що хлопець буде йому молодшим братом.

Слуга приніс їжу, і Едуард прокинувся. Він побачив на собі камзол Майлза Гендона, поглянув на свого захисника і, зрозумівши, що той заради нього мерз. Перед їжею король хотів вмитися, і чекав, щоб Майлз допоміг йому. Чоловік дивувався і поспішив виконувати вимоги хлопця. Потім Едуард попросив Майлза розповісти про себе.

Гендон розповів, що його батько баронет – сер Річард Гендон з Гендонського замка в Кенті. Мати вмерла рано. У Майлза є ще два брати. Старший – Артур, а молодший –

Г'ю, підлий, зажерливий, зрадливий. Десять років тому у них жила кузина леді Едіт. Майлз кохав її, вона його теж кохала. Але вона з дитинства була заручена з Артуром. Артур любив іншу дівчину. Г'ю ж любив багатство леді Едіт, хоч запевняв, що любить її саму. Батько любив найбільше Г'ю і вірив йому. Г'ю бачив, що в Артура слабе здоров'я, і сподівався, що смерть старшого брата дасть йому шанс одружитися з Едіт. Г'ю підставив Майлза, ніби той хотів викрасти Едіт і піти проти волі батька. Батько вигнав Майлза на три роки. Майлз брав участь у війнах, потім втрапив до в'язниці, з якої недавно втік, і оце збирається повертатися додому.

Маленький король пообіцяв, що відновить права Майлза. Потім Едуард одверто вилив своє горе перед здивованим другом і розказав про всі свої лихі пригоди. Коли він скінчив, Майлз подумав, що в хлопця буйна фантазія. Коли Едуард сказав своєму рятівникові, що той може простити будь-чого, Майлз попросив дозволу йому та його нащадкам завжди сидіти в присутності короля Англії. Едуард сказав: "Твоє прохання вволене. Поки існує Англія і королівська влада, це право лишиться за тобою". Гедон говорив про привілей сидіти ніби жарт, але після дозволу сів і подумав, що ця чудова вигадка визволила його з біди, бо в нього саме боліли ноги.

ПРИНЦ ЗНИК

Після їди обох друзів опанувала важка дрімота. Майлз прокинувся першим і вирішив піти у місто, щоб купити хлопцеві хоч якийсь одяг замість лахміття.

Майлз купив костюм з дешевої матерії, приношений, але чистенький і теплий. Чоловік планував також купити пару ослів і вирушити з хлопцем до Гендонському замку. Та у готелі Едуарда вже не було. Слуга пояснив, що як тільки Майлз пішов звідси, прибіг якийсь парубок і сказав, що Майлз кличе хлопця на кінець Саутверкського мосту. Хлопець пішов за парубком. Слуга сказав, що з парубком був ще страшний, наче розбійник, чоловік. Гендон зрозумів, що хлопця викрав власний батько. Майлз побіг шукати і рятувати свого друга.

КОРОЛЬ УМЕР - ХАЙ ЖИВЕ КОРОЛЬ!

Том Кенті приймав співчуття з приводу важкої втрати батька-короля. Дядько - лорд Гертфорд допомагав хлопцеві мудрими порадами, бо тепер Том готувався стати королем. Хлопець дуже здивувався, коли дізнався, що похорон короля призначили на шістнадцяте число наступного місяця. Бідний хлопець! Королівські звичаї все ще були для нього новиною. Він звик бачити, що в Смітному дворі покійників якнайшвидше спроваджували на кладовище.

Том міг віддавати будь-які накази, і він подумав, що можна зробити свою маму герцогинею. Але вмить його пройняло гірке розчарування: адже ж він тільки зветься королем, і його мати для всіх цих вельмож - лише витвір хворої уяви. Вельможі недовірили вислухають його проект і пошлють по лікаря.

Нудні справи тяглися для Тома без кінця. Якось до Тома прийшов худенький хлопчик років дванадцяти, Гемфрі Марлоу, який був його пажем для биття. Виявляється, коли принц робив помилки під час навчання, вчителі били Гемфрі замість принца. Тепер Гемфі прийшов питати Тома, чи не звільнять його, чи буде

король і далі вчитися. Гемфрі отримував тут платню і допомагав своїм сестрам-сиротам, тож боявся втратити роботу. Том був зворушений і пообіцяв, що віднині й довіку служба Гемфрі стане спадковою в його роді. Малий король пообіцяв, що скоро знову візьметься до книжок і збільшить Гемфрі платню.

Том зміркував, що Гемфрі може стати йому в пригоді, розповідаючи різні подробиці з життя королівського двору. Він вирішив щодня черпати відомості з цього джерела і тут же дав наказ завжди допускати Гемфрі до королівських покоїв.

Тим часом лорд Гертфорд сказав Томові, що той мусить обідати прилюдно, щоб не ширилися чутки про розладжене здоров'я короля. Лорд почав вчити Тома, як треба поводитися в таких урочистих випадках. Побачивши, що пам'ять у короля покращала, лорд Гертфорд наважився знову спитати про печатку. Та Том не міг знати цього. Лорд подумав, що мозок короля не треба перевантажувати.

ТОМ - КОРОЛЬ

Другого дня прибули чужоземні посли і Том приймав їх. Спочатку пишнота цієї церемонії тішила його око й захоплювала уяву, але вона була занадто довга й нудна. На щастя, він знайшов час для Гемфрі, і це вже було весело й корисно.

Настав третій день королювання Тома Кенті. Він почував себе вже не так ніяково, як спочатку. Наближення четвертого дня Том чекав би вже без особливої тривоги, якби не страх перед привселюдним обідом. Йому було страшно обідати самому під цікавим поглядом сили-силенної очей і під шепотіння безлічі губ.

Але ніщо не могло відвернути цього дня, і він настав. Перед обідом Том підійшов до вікна й побачив якусь метушню. Виявилося, що то гналася юрба за чоловіком, жінкою і дівчинкою, яких вели на страту за злочини проти спокою та честі королівства. Том наказав привести засуджених до нього. Зал наповнився блискучою аристократією, а потім привели злочинців. Троє злочинців упали ниць і так завмерли. Том відразу впізнав засудженого чоловіка: він в холодний вітряний день Нового року витяг одного хлопчика з Темзи і врятував йому життя. То був відважний, добрий вчинок.

Том запитав, у чому винен цей чоловік, і дізнався, що його звинувачують в отруєнні людини. Засудженого мали зварити живцем. Том хотів пильніше розглянути цю справу, і з розмови з шерифом і звинуваченням стало ясно, що останній у день злочину був у зовсім іншому місці, а саме – рятував хлопця, який тонув. Том наказав звільнити обвинуваченого. Так само сталося і з жінкою та її дочкою, яких звинувачували у тому, що вони викликали бурю, яка спустошила цілу округу. Та виявилося, що будинок жінки теж був знищений, і вона не вміє викликати ніякої бурі. Жінку і дев'ятирічну дівчинку було виправдано.

ПАРАДНИЙ ОБІД

Наближався час обіду, але, дивна річ, це мало турбувало Тома й зовсім не лякало. А всі вельможі були вражені його розумним судом.

Згодом у бенкетному залі блискуче пройшов обід. Кожен рух Тома був граціозний. Лейб-гвардійці приносили щоразу на тарілках різні страви. Том чудово пообідав, дарма що сотні людей не зводили очей з кожного куска, який він клав собі в рот. Крізь іспит

він пройшов, ні разу не схибивши, з блискучим, нечуваним тріумфом.

Коли обід скінчився, Том подумав, що хоч обідати публічно й не така вже легка штука, усе ж краще обідати по кілька разів на день, аби тільки відкупитися таким способом від інших, куди прикріших обов'язків королівського сану.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ФУ-ФУ ПЕРШИЙ

Майлз Гендон до самого вечора шукав свого короля. Ніч застала його стомленим, голодним і розчарованим. Він повечеряв у гостиниці й ліг спати з тим, щоб зранку знову піти на розвідки.

А Едуарда дійсно викрав "батько": парубок, що покликав Едуарда, збрехав, ніби Майлз лежить поранений у лісі. Едуард пішов з парубком у ліс, де вже чекав Джон Кенті. Тепер Кенті вдавав на людях кульгавого бродягу. Він сказав Едуарду, що вбив людину, тому мусить тікати, але хлопця бере з собою. Тепер Кенті уже звали Джон Гобз, а сина його, тобто Едуарда, – Джек. Гобз запитав Едуарда, де його мати і сестри, бо вони загубилися у натовпі. Король сказав, що його мати вмерла, а сестри в палаці.

Гобз і Гуго (так звали парубка) почали про щось тихенько розмовляти, а юний король відійшов у найдавший куток клуні, де вони замешкали, ліг на соломі й поринув у думи. Він пригадував батька, плакав, аж поки не заснув. Хлопця розбудили дощ і огидливий людський галас. Едуард побачив різнорідну компанію обшарпаних бродяг. Таких гидких чоловіків та жінок він навіть уві сні не бачив. Всі вони голосно кричали й безсоромно лаялися, всі були брудні й неохайні. Один із сліпців підвівся і позирив пластирі, що закривали його здорові очі. Кульгавий скинув дерев'янки і став на здорові, дужі ноги. Обидва загорлали веселу пісню.

Джон Гобз не був новаком, а й раніш водився з цією зграєю. Він розповів бродягам, що вбив людину. Бродяги заплескали в долоні й змусили його з кожним випити. Отаманом зграї був Буян. Між бродягами були й чесні люди – дрібні фермери, в яких казна забрала ферми та вівчарні. Залишившись без пристановища й без хліба, вони пішли з торбами. Їх ловила поліція, била, відрізала вуха, таврувала. Йокел, Бернз, Годж, постягавши з себе лахміття, показали рубці від нагаїв. Один з них відкинув волосся і показав шрам на місці вуха; другий теж показав понівечене вухо і випечену на плечі літеру Х. Третій сказав, що коли його вже спімають, то точно поведуть на шибеницю. Раптом у темряві пролунав дзвінкий голос: "Ні, тебе не поведуть на шибеницю! Віднині цей закон скасовано!"

Всі обернулись і побачили Едуарда. Хлопчик сказав, що він король Англії. Бродяги дико зареготали. Хлопець став докоряти їм, але слова його тонули серед реготу й насмішкуватих вигуків. Джон Гобз гукнув, що це його син, мрійник, дурень, зовсім божевільний. Тут Едуард сказав Джону, що його повісять, бо він признався, що вбив людину. Джон кинувся душити сина, але Буян вчасно кинувся на поміч королеві. Буян порадив Едуарду не загрожувати товаришам і тримати язик за зубами. "Химеруй як

знаєш, тільки вибери собі якийсь інший титул", – сказав отаман. "Фу-Фу Перший, король дурнів!" – гукнув один жебрак. Цей титул одразу сподобався, і всі зареготали: "Хай живе Фу-Фу Перший, король дурнів!". Тут же хлопця коронували бляшаною мискою, загорнули, неначе в мантию, у драну ковдру, посадили на бочку, а в руки замість скіпетра дали паяльник. Потім усі кинулись перед ним на коліна з глузлигим голосінням і образливими проханнями. В очах маленького монарха бриніли сльози сорому й гніву.

ПРИНЦ СЕРЕД БРОДЯГ

Вся ватага бродяг рушила вдосвіта в путь. Буян віддав Джека-Едуарда на піклування Гуго, а Джонові Кенті велів не підходити до хлопця й дати йому спокій. До того ж він заборонив Гуго грубо поводитися з хлопцем.

Бродяги йшли та зачіпали перехожих, яким доводилося мовчки терпіти знущання. Згодом мандрівники вдерлися гуртом у невеличку ферму. Господар і домашні перелякалися й мусили готувати бродягам поїсти. Грабіжники тим часом знущалися з дружини господаря і його дочок. Кінець кінцем, вони вимазали маслом голову одній з дівчат, яка обурилася проти їхнього зухвальства. На прощання вони пригрозили спалити будинок разом з господарями, якщо ті здумають донести на них властям.

Десь опівдні, після довгої втомної путі, ватага зробила привал на околиці великого села. Відпочивши з годину, всі розбрелися, щоб увійти в село з різних кінців і кожному взятися до свого ремесла. Джека послали з Гуго, який вирішив просити милостиню. Король відмовився просити милостиню. Тоді Гуго сказав, що вдаватиме причинного, а Джек повинен падати на коліна і плакати, ніби Гуго – його сердешний, безталанний брат. Коли до них наблизився якийсь чоловік, Гуго почав вдавати хворого, упав на землю і затіпався, немов у корчах. Чоловік пожалів його і дав три пенні, а Джека попросив допомогти перенести хворого до будинку. Та король сказав, що це не його брат, а просто жебрак і злодій, бо взяв милостиню й заразом заліз чоловікові у кишеню. Тут Гуго схопився на ноги і помчав, як вітер. Обдурений прохожий, репетуючи на все горло, погнався слідом за ним. А король нарешті мав змогу втекти.

Кілька годин він летів чимдуж уперед, раз у раз тривожно озираючись, чи не женуться за ним. Відчувши голод і втому, він постукав був у найближчу ферму, але його не схотіли й слухати. Надвечір Едуард ще раз спробував знайти собі притулок в одній фермі. На цей раз його вилаяли й пригрозили заарештувати як бродягу.

Вночі він опинився біля якоїсь відчиненої клуні, проник туди і влігся спати, вкрившись попонами. Уже засинаючи, хлопець намацав щось дивне. То було телятко, біля якого було так тепло і затишно спати.

ПРИНЦ У СЕЛЯН

Зранку до клуні увійшли дві дівчинки. Вони уважно оглянули хлопця, а потім спитали, хто він такий. "Я король", – поважно відповів хлопець. Дівчатка, яких звали Мерджері і Пріссі, повірили йому, а він поділився з ними своїми болями і з запалом розповів усю свою історію. Нові друзі дізнались, що він довго нічого не їв, тому повели додому, щоб чим-небудь нагодувати.

Мати дівчаток прийняла короля ласкаво й щиро пожаліла. Жінка була вдова й дуже небагата. На своєму віку вона немало натерпілась горя і співчувала всім нещасним. Вона подумала, що хлопчик божевільний і утік з дому. Готуючи обід, вона пускалася на всякі хитрощі, щоб вивідати в хлопця, хто він такий. Король, натхнений пекучим голодом і ароматним запахом, що йшов від паруючих горщиків та каструль, почав так красномовно описувати всякі смачні страви, що жінка подумала, що він раніше пособляв на кухні. Тож вона навіть довірила йому готувати їжу, а король погодився, бо знав, що колись навіть Альфред Великий пік пироги. Та трапилася біда – страви в Едуарда підгоріли. На щастя, жінка врятувала обід.

Добра жінка хотіла було нагодувати хлопця недоїдками десь у кутку, як годують бродяг або собак; але вона дуже шкодувала, що вилаяла бідолаху за пригорілі страви, і, щоб чим-небудь загладити свою суворість, посадила його за один стіл з собою і своїми дітьми, неначе він був їм рівня. Короля ж мучила совість, що він не виправдав довір'я сім'ї, яка була така добра до нього, і він змусив себе спокутувати свою провину, дозволивши жінці й дітям їсти разом з ним, замість стояти й прислужувати,

Після сніданку фермерша давала хлопцеві різну роботу, а він намагався все виконувати. Це була нудна й морочлива робота. Йому вже хотілося якнайшвидше рушити в путь, але визволитися від хазяйновитої фермерші було не так просто. Коли жінка дала йому кошик з кошенятами й веліла потопити їх, він раптом побачив Джона Кенті й Гуго. Король узяв кошик з кошенятами й тихенько вийшов через задні двері. Кошенят він залишив у сінях, а сам пустився бігти по вузькому провулку.

ПРИНЦ І ПУСТЕЛЬНИК

Едуард біг і біг, аж поки опинився в похмурому лісі. Було дуже холодно, ліс ставав усе густіший. Почало смеркати, і король зрозумів, що наближається ніч. Він аж здригнувся від думки, що доведеться ночувати в такому жахливому місці. Та раптом він побачив вогник у віконці убогої маленької хатинки. Хлопець підглянув, що у хаті живе пустельник. Чоловік був високий на зріст і ширококостий. Волосся й борода в нього були дуже довгі й білі. Одягнений він був у овечі шкури, що спадали від шиї до п'ят.

Коли хлопець зайшов і сказав, що він король, пустельник не здивувався. Чоловік говорив: король, що зрікся корони й марного блиску, що одягнувся в лахміття, щоб присвятити своє життя благочестю й умертвінню плоті, – він достойний, він тут бажаний. Він житиме тут до кінця днів своїх. Король спробував перебити пустельника і все пояснити, але той не слухав його, бо навіть не чув. Він говорив і говорив.

Згодом пустельник став розповідати, що він насправді архангел, а Едуард подумав: "Краще б мені знов потрапити до бродяг, ніж у полон до божевільного!" А пустельник уже говорив, що мріє бути папою, а не лише архангелом. Так він біснувався цілу годину, а маленький король сидів і мучився. Раптом старий заспокоївся і став дуже лагідний. Він нагодував хлопця і поклав спати, а перед сном спитав Едуарда, який він король. Хлопець відповів, що англійський, син Генріха. На обличчя пустельника набігла чорна тінь, і він люто стиснув свої кістляві руки. Він сказав, що його монастир закрив саме король Генріх, який зробив монахів бездомними й беззахисними.

Коли хлопець заснув, Пустельник знайшов ніж і почав його гострити, говорячи, що батько хлопця вчинив їм лихо, розорив, але не уникне неблаганного пекельного вогню. Пустельник заніс над хлопцем ніж, а потім подумав, що хтось може почути крик, тому вирішив зв'язати його. Він зв'язав хлопцеві руки й ноги, просунув йому пов'язку під підборіддя і стягнув її вузлом на голові так обережно й спритно, що хлопець не прокинувся і навіть не ворухнувся.

ГЕНДОН ПОСПІШАЄ НА ПОМІЧ

Старий сів біля хлопця і став чекати. Минуло багато часу, а коли хлопець розплющив очі, старий спитав: "Син Генріха VIII, чи ти помолився?" Хлопець безсило запручався в своїх путах, заплакав, але це не викликало й іскри жалю в запеклій душі скаженого діда. Надворі уже був світанок. Старий безладно щось бурмотів. Раптом коло халупи почулися голоси. Ніж так і випав з рук пустельника. Він накинув на хлопця овечу шкуру і вийшов. Король почув, що надворі говорить Майлз Гендон.

Пустельник вийшов до Майлза, і король почув, як його рятівник спитав, де хлопець. Майлз сказав, що недалеко звідси впіймав двох негідників, які вкрали в нього хлопця, і змусив їх признатися. Негідники сказали, що хлопець утік, і прослідкували його аж до цих дверей пустельника. Старий збрехав, що відправив хлопця з дорученням, і скоро хлопець з'явиться. Король тим часом стогнав, щоб Майлз міг почути цього. Той дійсно почув, але пустельник сказав, що це вітер. Старий знову почав говорити, що він архангел. Майлз чекав надворі, а коли минув якийсь час, сказав старому, що йде шукати хлопця. Старий запропонував, що покаже дорогу, і вони рушили. А наш маленький в'язень зрозумів, що Майлз його не рятує. Едуард боявся, що пустельник повернеться і тоді вже точно вб'є його. Та тут раптом у хатині пустельника з'явилися Джон Кенті й Гуго. Вони схопили хлопця і чимдуж побігли в ліс.

ЖЕРТВА ВІРОЛОМСТВА

Знов почалися сумні блукання короля Фу-Фу Першого з бродягами та злочинцями: знов довелося йому терпіти зухвалі насмішки, безглузді жарти та лихі витівки Кенті й Гуго за спиною в отамана. Тільки Кенті й Гуго ненавиділи хлопця. Інші захоплювалися його розумом і відвагою, а деякі навіть любили його. Три дні поспіль Гуго, під доглядом якого був король, нишком мучив його і не давав йому просвітку всякими дрібними навмисними капостями. Якось вони побилися, і бідному Гуго не пощастило. Його шалений незграбний напад вмить був відбитий спритною рукою, яку найкращі майстри Європи навчили всіх тонкощів фехтувального мистецтва. Хвилин через п'ятнадцять Гуго, побитий, весь у синцях, під безжальний глум товаришів, утік з поля бою.

Король весь час шукав нагоди втекти. Першого ж дня його вкинули у незачинену кухню, але він не тільки нічого не вкрав там, але ще й почав гукати хазяїв. Тоді йому наказали допомагати мідникові. Але він нічого не хотів робити і навіть замахнувся на мідника його паяльною трубкою. Нарешті Гуго і міднику довелось тільки про те й дбати, щоб не дати хлопцеві утекти. Король не с хотів просити милостиню ні для них, ні для себе.

Другого дня після поєдинку з королем Гуго вирішив помститися. Він вийшов з

хлопцем на дорогу і вкрав у якоїсь жінки пакунок, а потім дав пакунок королю. Гуго відійшов поодаль і став спостерігати. Він хотів, щоб хлопця зловили на крадіжці. Обурений король кинув вузол на землю, а жінка схопила короля. Той даремно силкувався вирватись. Довкола зібралася юрба. Гуго надивився всмак і подався до табору, роздумуючи, як розповісти про цю подію Буянові, щоб вона здалася йому правдивою.

Тимчасом король шалено рвався з рук жінки і гнівно сварився. І тут йому на допомогу знову прийшов сер Майлз.

ПРИНЦА ЗААРЕШТОВАНО

Та було запізно, бо до людей підійшов поліцай. Він заарештував і Гендона, і короля. Полісмен і покривджена жінка рушили вперед, Майлз і король ішли ззаду, а за ними цікава юрба. Король почав був опиратися, але Гендон тихенько сказав йому, що має дотримуватися законів, бо це ж королівські закони, і король теж не може їх порушувати. До того ж, коли король знов зійде на трон, хіба не приємно йому буде згадати, як, опинившись мимоволі у становищі простого смертного, він, незважаючи на свій королівський сан, вчинив, як личить вірному громадянину, і скорився законові.

У мирового судді жінка потвердила під присягою, що маленький арештант і є той самий негідник, який обікрав її. Ніхто не міг спростувати її свідчення, і провина короля була ясна. Жінка сказала, що оцінює свій пакунок на три шилінги вісім пенсів. У пакунку було апетитне смажене поросся. Суддя наказав усім звільнити зал і зачинити двері. У суді лишились тільки двоє поліцаїв, обвинувачений, обвинувачка і Майлз Гендон. Суддя знов звернувся до жінки і сказав, що цей бідний хлопець буде страчений, бо всякий, хто вкраде річ, яка коштує більше ніж тринадцять пенсів, мусить за законом піти на шибеницю. Тоді жінка налякалася і почала питати, що ж їй зробити, щоб хлопця не покарали. Суддя запропонував присягнутися, що поросся коштує тільки вісім пенсів. Жінка так і зробила і, забравши поросся, пішла собі. Полісмен, відчинивши її двері, вийшов слідом за нею. Поки суддя писав протокол, Гендон вирішив розвідати, чого полісмен пішов за жінкою. Він тихенько вислизнув у темний коридор і почув, як полісмен примусив жінку продати йому поросся за вісім пенсів. Жінка відмовлялася, але поліцай сказав, що вона під присягою сказала таку ціну. Жінці довелося продати поросся за ту мізерну ціну. Вона пішла, заливаючись слізьми.

Суддя присудив короля до короточасного ув'язнення в загальній тюрмі, а після того до прилюдного биття різками. Вражений король хотів уже сваритися, але Гендон застеріг його. Згодом той самий поліцай, що нечесно купив поросся, повів Гендона і короля до тюрми.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

УТЕЧА

Короткий зимовий день вже закінчувався. Едуард VI прямував до тюрми. Поліцай вів в'язнів пустим базарним майданом. Коли він дійшов до середини, Гендон поклав на

плече йому руку і сказав, що чув, як він обманув жінку і придбав поросля за вісім пенсів. Гендон поставив поліцаю умову: або він відпускає їх, або суддя дізнається про все, і тоді уже поліцай покарають.

Бідний поліцай, застуканий зненацька, спочатку зацікавився, а потім почав голосно лаятись і погрожувати. Гендон почекав, а потім заявив, що поліцай захопив за безцінь чужу власність вартістю понад тринадцять пенсів. А це в очах закону є свідомо несумлінність, віроломство, зловживання на посаді і карається цей злочин шибеницею. Поліцай вдав, що не бачив, як хлопець і Майлз тікають.

ГЕНДОНСЬКИЙ ЗАМОК

Гендон і король відразу поїхали на схід, до маєтку Майлза. Король одягнувся в приношений костюм, куплений для нього Гендоном на Лондонському мосту. Проїхавши миль з десять, наші подорожні заночували у доброму заїзді. І тут усе пішло по-старому. Під час вечері Гендон стояв за стільцем короля й прислужував йому; потім роздяг його й поклав у ліжку, а сам ліг спати на підлозі коло дверей, загорнувшись в укривало.

Другого й третього дня вони поволі посувалися вперед і з великою охотою розмовляли про свої пригоди після розлуки. В останній день їхньої подорожі в Гендона був дуже піднесений настрій. Він говорив без упину. Говорив про свого старого батька, про брата Артура, про те, які вони великодушні й благородні; з любов'ю й захватом розповідав про свою кохану Едіт і так розчулився, що навіть за підступного Г'ю побратерському озвався добрим словом.

Скоро вони прибули у маєток. Перед під'їздом Гендон скочив на землю, допоміг зійти з осла королеві і, взявши його за руку, рушив до дверей. Вони опинились у просторому покої. Гендон, поспішаючи, не дуже ввічливо підсунув королеві крісло й підбіг до молодого чоловіка, що сидів коло письмового столу проти каміна, де весело палав огонь. Тим чоловіком був Г'ю. Він був дуже здивований, побачивши брата, але почав вдавати, ніби не знає його. Майлз Гендон говорив, що він його брат, що його може впізнати батько, брат Артур і Едіт. Та Г'ю сказав, що його батько і брат померли, а шість-сім років тому надійшов лист, що Майлз загинув.

Майлз попросив покликати Едіт і слуг, які б могли його впізнати. Г'ю вийшов з кімнати. Тоді маленький король серйозно й співчутливо сказав Майлзу, що на світі є ще багато таких, як він, чию особу ніхто не визнає й чії права висміюють. Тут у кімнату зайшли Г'ю, красива й пишно вбрана леді, а за нею кілька слуг у лівреях. Леді йшла повільно, опутивши додолу очі. Обличчя в неї було повите невимовним сумом. Майлз Гендон кинувся до неї з радісним привітом: "О, моя Едіт, моя люба!" Але Г'ю суворо відсторонив його і спитав леді, чи вона впізнає цього чоловіка. Ще за мить до того, почувши голос Майлза, красуня стрепенулася, і на щоках у неї спалахнув рум'янець. Тепер же вона вся тремтіла. Нарешті вона мовила мертвим, як і її обличчя, голосом: "Я не знаю його". Потім повернулася і, стримуючи ридання, вийшла, хитаючись, з кімнати. Слуги теж не впізнали Майлза, який ще й довідався, що Едіт тепер дружина Г'ю.

Г'ю наказав слугам охороняти виходи, поки прибудуть стражники і заберуть

самозванця і хлопця.

НЕВИЗНАНИЙ

Король сказав Майлзу, що напише листа трьома мовами – латинською, грецькою й англійською, а Майлз повезе його до Лондона і віддасть лорду Гертфорду. Майлз відповів, що краще буде почекати тут, поки він владнає свої справи і вступить у володіння своїми маєтностями. Та король був впевнений, що спочатку треба вирішити його проблеми. Він узяв перо й сів писати. Гендон подумав, що завтра доведеться удати, ніби він вирушає в путь виконувати безглузде доручення. Через хвилину думки сера Майлза вернулися до недавніх подій. Він подумав про Едіт і її дивну поведінку. У ту ж мить прийшла і сама Едіт. Вона була дуже бліда, обличчя повивав глибокий сум. Жінка сказала, щоб Майлз і хлопець втікали звідси, бо Г'ю дуже жорстокий, нещадний тиран, а вона – невільна його рабиня. Едіт навіть запропонувала гаманець, щоб підкупити слуг на виходах з замку. Майлз відхилив рукою гаманець і попросив жінку признати, що він дійсно Майлз Гендон. Едіт відповіла, що не знає його.

В ту хвилину в кімнату вдерлися солдати, і почалась одчайдушна боротьба. Але Гендона скоро подолали й потягли із замка. Короля теж схопили. Обох зв'язали й повели в тюрму.

У ТЮРМІ

Усі камери були переповнені, і наших друзів прикували до стіни у спільному відділенні, де звичайно держали всяких дрібних злочинців. Майлз думав про поведінку леді Едіт. Він обмірковував її з усіх поглядів, але не міг зробити ніякого висновку. Пізнала вона його чи не пізнала? Він довго силкувався розв'язати цю загадку, і кінець кінцем вирішив, що вона таки пізнала його, але зреклася з корисливих міркувань.

Дні і ночі в тюрмі тяглись одноманітно. Вдень приходили люди, обличчя яких були більш-менш знайомі Гендонові, подивитися на "самозванця", познущатися з нього й відцуратися його. А вночі починалася гульня з сварками й бійками, які влаштовували в'язні.

Якось прийшов старий дідусь, у якому Майлз впізнав Блейка Ендруса, який усе своє життя прослужив у його родині. Старий при тюремнику відцурався Майлза. Та коли тюремник пішов, Блейк впав на коліна перед Майлзом, бо впізнав його. Старий слуга став у великій пригоді Майлзові й королеві. Він заходив по кілька разів на день ніби поглузувати з брехуна і завжди приносив їжу. Щоразу старому вдавалось розповісти що-небудь нове. Отак помалу Гендон дізнався, що його брат Артур умер шість років тому. Ця втрата дуже підірвала здоров'я батька, а тут ще їй від Майлза не було ніяких вістей. Сер Річард, почувавши, що скоро помре, хотів за життя свого одружити Г'ю з Едіт. Але Едіт благала почекати, сподіваючись, що от-от повернеться Майлз. Потім надійшов лист, який сповіщав про смерть Майлза. Цей удар остаточно підкосив сили сера Річарда. Перед смертю сера Річарда одружилися Едіт і Г'ю. Шлюб був нещасливий. Незабаром після весілля молода знайшла серед паперів свого чоловіка кілька незакінчених чернеток фатального листа і одверто обвинуватила його в підлому шахрайстві, що прискорило їхнє одруження і смерть сера Річарда.

Якось старий Блейк розповів, що йде поголоска, що король збожеволів. Ця новина зацікавила Едуарда. Він дізнався, що покійного короля поховують у Віндзорі шістнадцятого, а двадцятого у Вестмінстері коронуватимуть нового. Сер Г'ю теж мав їхати на коронацію. Старий розповів, що молодий король помилював засудженого на смерть герцога Норфолькського, а тепер хоче скасувати жорстокі закони, що душать і гноблять народ. Едуард не міг зрозуміти: невже той маленький злидар, якого він лишив у палаці переодягненим у свій костюм, і є король?

У камері з Майлзом і Едуардом сиділи дві жінки, яких заарештували тільки тому, що вони були баптистки. Під час прогулянки у в'язниці Едуард з жахом спостерігав, як цих двох жінок спалили. З жінками хотіли загинути дві молоді дівчини, які були доньками однієї з жінок. Едуард не міг дивитися на це жахливе видовище.

Того самого дня на ніч у тюрму привели кількох арештантів, які вранці мали вирушити під конвоем у різні кінці королівства, щоб відбутися там кару за свої злочини. Король поговорив з ними, і повість їхніх страждань вразила його в саме серце. Серед ув'язнених була одна нещасна напівбезумна жінка, яка вкрала у ткача два метри полотна і за це була присуджена до шибениці. Другий арештант був раніш обвинувачений у конокрадстві; але проти нього не було ніяких доказів, і він уже думав був, що визволився від кари, та не встигли його випустити, як знов посадили за те, що він забив оленя в королівському парку. На цей раз злочин його був доведений, і його чекав зашморг. Особливо засмутило короля оповідання одного підмайстра. Цей хлопець одного вечора знайшов сокола, що залетів від свого господаря, і забрав його додому, гадаючи, що має на це право; але суд обвинуватив його в крадіжці і засудив до смертної кари.

Серед ув'язнених був старий суддя, який три роки тому написав памфлет на лорда-канцлера, обвинувативши його в несправедливості. За це його виставили до ганебного стовпа, відтяли вуха, вилучили з адвокатського стану, стягли штраф і засудили на довічне ув'язнення. Недавно він так само образив лорда-канцлера, і йому мали відтяти рештки вух, стягли штраф, потаврувати обидві шоки і до смерті мали держати в тюрмі.

Король вирішив скасувати усі закони, що обезчещують Англію.

ЖЕРТВА

Настав день суду, Майлза визнали за "буйного бродягу" і присудили виставити на дві години до ганебного стовпа за напад на господаря Гендонського замка. По дорозі на майдан, де Гендон мав відбутися кару, він лаявся й грозився, але ніщо не допомогло. Король ішов у натовпі і нічого не міг вдіяти для свого друга. Самого короля теж мало не присудили забити в колодки за приятелювання з підозрілою особою, але, зваживши на його літа, відпустили.

Коли Гендона прив'язали до стовпа, хтось кинув у нього яйце. Тоді Едуард не стримався і став на захист. Та Гендон попросив хлопця мовчати, бо погубить ще й себе. Та було пізно, хлопця схопили і вже хотіли почастувати канчуками. Тут приїхав сер Г'ю, і Майлз Гендон почав кричати, щоб хлопця відпустили. Тоді Г'ю сказав, що покарання хлопчика дістанеться Майлзу.

Гендона вийняли з колодок і почали бити канчуками. Король не стримував сліз, він був вдячний Майлзу, який врятував його від ганьби. Гендон без стогону, без крику, з мужністю справжнього воїна, зносив удари. Коли вже всі розійшлися, король підійшов до Майлза і, піднявши з землі канчук та легенько торкнувшись ним закривавленого плеча Гендона, сказав, що король Англії надає йому звання графа. Гендон був зворушений. Сльози навернулися йому на очі, але разом він гостро почував увесь гіркий комізм свого становища.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ДО ЛОНДОНА!

Після покарання Гендона звільнили від ганебного стовпа і наказали назавжди покинути той край. Шпагу йому віддали, а також вернули мула й ослика. Майлз вирішив їхати до Лондона, бо там жив старий друг його батька, сер Гемфрі Марлоу, що був за старшого на кухні в покійного короля чи то в конюшні. Старий слуга міг допомогти добратися до молодого короля, а там Майлз уже б попросив допомоги.

Вся їх подорож минула спокійно, без ніяких пригод, але під кінець їм таки не пощастило. Дев'ятнадцятого лютого, десь о десятій годині вечора, вони в'їхали у ворота Лондонського мосту і опинилися серед величезного тиску. Народ уже заздалегідь почав святкувати завтрашній день – день коронації. Між людьми почалося загальне бойовище. Гендона раптом відтіснили від короля, і обидва вони загубилися серед галасливого людського стовпища.

УСПІХИ ТОМА

Поки справжній король блукав по країні, Том Кенті втішався зовсім іншим життям. Тепер йому подобалося, що його з такими церемоніями укладають спати, подобався складний і врочистий ритуал ранішнього одягання. Він почував горде задоволення, коли йшов обідати в супроводі блискучих сановників та охоронників; він так пишався своєю почесною охороною, що навіть наказав подвоїти її, тобто збільшити до ста чоловік, йому любо було прислухатися, як по довгих коридорах лунали сурми й вигуки герольдів: "Дорогу королеві!"

Том Кенті інколи згадував справжнього малого короля, але дедалі більше піддавався чарам свого нового життя. А коли іноді принц і впливав у нього в пам'яті, то тільки як небажаний привид, бо Томові тоді ставало ніяково й соромно. Про свою нещасну матір та сестер Том теж забув.

Опівночі дев'ятнадцятого лютого Том Кенті мирно заснув у розкішному ліжку в палаці, серед королівської пишноти, під охороною вірних васалів, відчуваючи себе цілком щасливим хлопцем, бо завтра його мали урочисто коронувати на короля Англії. А в ту саму годину справжній король Едуард стояв затиснутий у юрбі народу, що стежила за метушнею робітників, які поралися коло Вестмінстерського абатства, закінчуючи готування до коронації.

КОРОНАЦІЙНИЙ ПОХІД

Зранку Том Кенті зайняв почесне місце в дивному плавучому параді на Темзі, бо за старовинними звичаями коронаційний похід мав пройти через увесь Лондон, починаючи від Тауера.

Коли Том прибув до Тауера, гриміли постріли, а люди вітали його. Том, одягнений у розкішні шати, сів на чудового бойового скакуна в багатій попоні. При в'їзді в місто народ зустрів короля привітальними криками, молитвами, ласкавими словами і всіма знаками щирої любові. Король виглядав щасливим. На розі Фенчерч-Стріт гарненька дитина привітала його віршами, які юрба у захваті одностайно підхопила. Серед людей Том побачив своїх колишніх двох друзів і подумав, що було б, якби вони його впізнали.

Народ раз у раз кричав: "Милості! Милості!", і Том кидав у юрбу цілі жмені новеньких блискучих монет. Урочиста процесія посувалася вперед, переходячи з-під одної тріумфальної арки до другої. Щоби мнимого короля пашіли від хвилювання, очі іскрилися, він упивався своїм щастям. І несподівано, саме в ту хвилину, як він підняв руку, щоб кинути народові жменю монет, він угледів серед юрби свою маму. Вона пробралася крізь натовп і обхопила його ногу, вкрила її поцілунками і, примовляючи: "Сину мій, любий мій!" підняла до нього осяяне любов'ю й радістю обличчя. У ту ж секунду один з королівських охоронників з прокльоном відтяг її геть і дужою рукою відкинув назад у натовп. Побачивши, як грубо й жорстоко обійшлися з його матір'ю, Том аж скривився з болю. Йомураз стало соромно за себе. І цей сором спопелив його гордість, висушив усю радість краденої могутності, його велич здалась йому нікчемною.

А процесія йшла і йшла. Тепер Томові Кенті до всього було байдуже. Він їхав з похиленою головою й відсутнім поглядом. Лорд-протектор помітив це і зразу здогадався, що це через ту божевільну жінку. Лорд сказав Тому, що у його сумному вигляді народ вбачає недобрий знак, тому треба розсіяти тривожні сумніви підданців. Том знову усміхався і сипав монетами, але все одно був сумним. Тоді лорд сказав: "Щоб вона згинула, ця злиденна жебрачка! Це вона засмутила вашу величність". Король сказав, що то була його мати. Тоді лорд подумав, що король знову збожеволів.

ДЕНЬ КОРОНАЦІЇ

Вернімося трохи назад. У Вестмінстерському абатстві зібралося дуже багато людей, які були ладні просидіти на місці сім-вісім годин, аби тільки побачити коронування короля. На помості уже стояв трон і все, що було потрібне для коронування. Пізніше почали з'являтися усі вельможі – переси, які утворили живий райдужний квітник, усіяний брильянтовими іскрами. Потім гримнули гармати, сповіщаючи про прибуття королівської процесії. Радість охопила стомлених чеканням людей. Всі знали, що доведеться ще пождати трохи, бо король мусить одягтися й підготуватися, але поки що можна було приємно розважитися розгляданням перів королівства.

Нарешті гримнула урочиста музика, і Том Кенті в довгій парчевій мантиї з'явився в дверях. Всі повставали, і почалось коронування. Абатство сповнилося звуками урочистого гімна, і Тома підвели до трону. Один по одному відбувалися освячені старовиною ритуали. Але що ближче надходив кінець церемонії, то блідішим ставав

Том Кенті і дедалі страшніший розпач стискав його сповнену каяттям душу. Аж от архієпископ Кентерберійський взяв з подушки корону Англії і підняв над головою тремтячого Тома. В ту мить всі пери й переси узяли свої коронки, піднесли їх угору і завмерли.

Раптом у цю мить хлопець з непокритою головою, у стареньких черевиках і в простенькій та ще й подертій одежі вибіг на середину і сказав: "Забороняю класти корону Англії на голову цього злочинця! Я – король!" Вмить хлопця схопило кілька рук. Але Том Кенті наказав відпустити хлопця. Маленький обірванець за якусь хвилину опинився на помості. Том радісно кинувся йому назустріч і, упавши на коліна, попросив його прийняти корону і його вірність.

Лорд-протектор раптом помітив, що обидва хлопці дуже схожі. Те ж саме сталося і з усіма сановниками. Герцог став розпитувати хлопця в лахмітті про королівський двір, про покійного короля, про принца та принцес, і той відповідав на все, не запинаючись, цілком правильно. Він точно описав парадні покої в палаці, апартаменти покійного короля й принца Уельського. Та протектор сказав, що це ще не докази, і спитав хлопця, де лежить велика державна печатка. Це питання мало розв'язати усю цю незрозумілу ситуацію, бо печатки й досі не знайшли. Тоді Едуард сказав мілорду Сент-Джону про потану схованку у своєму кабінеті. Там і мала бути печатка. Мілорд побіг у кімнату, але повернувся без печатки, бо її у схованці не було.

Лорд-протектор люто крикнув, щоб хлопця прогнали, але Том Кенті владно спинив вартових. Він почув, що печатка – це масивне золоте кружало, і раптом згадав, де вона лежить, тільки це не він перший поклав її туди, а Едуард. Том та Едуард почали згадувати той день, коли вони обмінялися одягом. Хлопці задали, що коли Едуард побіг сварити солдата, який ушкодив руку Тома, то схопив у руку печатку і поставив її у рукавицю міланського панцира, що висіла на стіні. Саме тепер Едуард пригадав, що поклав печатку туди. Мілорд Сект-Джон побіг у палац і дійсно знайшов там велику державну печатку. Розлігся оглушливий крик: "Хай живе справжній король!" Кілька хвилин собор дрижав від привітальних криків і громової музики. Потім Том сказав Едуарду, щоб забирав свої шати, а йому віддав лахміття. Лорд-протектор, дядько Едуарда, уже хотів вкинути Тома у Тауер, але справжній король не дозволив. Він ще й відібрав від дядька гучний титул. Після такої догани його світлість герцог Сомерсетський вирішив, що краще відійти трохи назад. А король повернувся до Тома і спитав, як він здогадався про печатку. Том відповів, що просто не знав, що це печатка, аж тепер зрозумів. А використовував її час від часу для лущення горіхів. Навколо розлігся вибух реготу, з Тома зняли розкішну мантию й накинули її на плечі королеві, прикривши його лахміття. Справжнього короля помазали миром і на голову йому поклали корону.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Тим часом Майлз Гендон був на Лондонському мосту. Злодюжки геть вичистили йому кишені. Та те йому було байдуже, аби тільки знайти свого хлопчика, і більше вже вони ніколи не розлучаться.

Цілими годинами блукав Майлз по брудних задвірках Лондона. Він дійшов до Вестмінстерського абатства, але хлопця ніде не було, і Майлз пішов аж за місто. Чоловік був голодний і мріяв добратися до старого Гемфрі Марлоу й позичити в нього трохи грошей, а потім буде видно.

Наступного дня він підійшов до палацу, шукаючи Марлоу; про те, щоб пробратися самому в палац, звичайно, нічого було й думати. Аж от повз нього пройшов паж для биття і впізнав бродягу, якого так хоче знайти король. Паж заговорив з Майлзом. Чоловік запитав про Гемфрі Марлоу. Хлопець здригнувся з несподіванки, бо Гемфі був його покійним батьком. Паж вирішив піти доповісти про цього дивного чоловіка і пішов. А Майлз став чекати у ніші в палацовій стіні. Та недовго він там чекав, бо був заарештований, як підозріла особа, що вешталася коло палацу. У Майлза нічого не знайшли, крім запечатаного листа, якого написав Едуард ще в Гендонському палаці. "Ще новий претендент на престол!" – вигукнув офіцер, прочитавши листа. Тоді офіцер заніс лист до короля, а коли повернувся, звільнив Майлза і повів до короля.

І от Майлза привели до Едуарда. Гендон був просто вражений і вигукнув: "Як, володар царства Мрій і Тіней на троні!" Раптом у нього в голові майнула блискуча думка. Він підійшов до стіни, взяв стілець і сів посеред залу. Присутні у залі гнівно зашепотіли, а хтось сказав Майлзу, як він сміє сидіти у присутності короля. Король сказав, що Майлз має на це право. Вражена юрба придворних відлинула назад. А король казав далі, що перед ним Майлз Гендон, який врятував його життя і визволив свого короля від канчуків та ганьби, взявши їх на себе. Король підніс Майлза до гідності пера Англії, графа Кентського, й наділив золотом і землями.

За п'ять хвилин до того в зал увійшли дві особи, що спізнилися на коронацію. То були сер Г'ю і леді Едіт. Але новий пер Англії, граф Кентський, не помічав їх. Він усе ще дивився на короля, а потім став на коліна і, поклавши руки в долоні королеві, заприсягнув йому на вірність і подякував за титули та маєтки. Потім він підвівся й шанобливо відійшов убік.

Тимчасом король помітив сера Г'ю і наказав позбавити цього розбійника вкрадених титулів та маєтностей і ув'язнити. Колишнього сера Г'ю забрали.

Потім перед королем з'явився Том Кенті в химерному, але багатому вбранні. Король сказав Тому, що той правив державою лагідно й милосердно. Тепер король пообіцяв, що подбає про матір і сестер Тома, а батька присудить до шибениці, якщо Том побажає. Том відтепер мав посісти почесне місце серед вихователів. По цій химерній одежі його всі мали пізнавати і віддавати належні почесні. Тому було подаровано почесний титул королівського вихованця. Сповнений щастя й гордості, Том Кенті побіг до своєї матері, щоб розповісти їй і сестрам усе, що трапилося.

ПРАВОСУДДЯ І ВІДПЛАТА

Г'ю Гендон признався, що Едіт зреклася Майлза з його наказу, бо він погрозив, що

вб'є брата. Майлз і леді Едіт не схотіли свідчити проти Г'ю, тож злочинець утік на континент, де незабаром помер, і тоді Майлз одружився з Едіт.

Король розшукав фермера, якого колись затаврували й продали в неволю, велів кинути злочинну зграю "Буяна" і дав йому можливість жити в достатках.

Едуард випустив з тюрми старого законника і зняв накладений на нього штраф. Подбав про дочок нещасних баптисток, яких спалили на вогнищі, і суворо покарав поліція, який незаслужено відшмагав канчуками сера Майлза Гендона. Король визволив від шибениці хлопця, який піймав заблудлого сокола, і жінку, яка вкрала у ткача шматок полотна, але вже не встиг врятувати чоловіка, засудженого на смерть за те, що він убив оленя в королівському лісі. Король дарував велику ласку судді, що зглянувся на нього, коли його обвинуватили в крадіжці.

Майлз Гендон і Том Кенті лишилися улюбленцями короля на все його недовге царювання і щиро сумували за ним, коли він умер. Славний граф Кентський був надто делікатний, щоб зловживати своїм привілеєм. Але все ж він скористався з нього двічі після того випадку, про який ми вже знаємо: один раз при вступі на престол королеви Марії, а вдруге під час вступу на трон королеви Елізабет.

Том Кенті дожив до глибокої старості. Життя його було чесне й гідне подиву.

Король Едуард VI жив недовго, але цілком достойно. Не раз, коли який-небудь гоноровитий сановник докоряв йому надмірною поблажливостю й доводив, що той чи інший закон занадто м'який, і без того не завдає нікому страждань і утисків, юний король казав: "Що знаєш ти про утиски й страждання? Це знаю тільки я та мій народ".

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу